

УДК 336.018

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-3.9>**Решетник Н.І.**

кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2458-0284>

Шульпіна Н.В.

доцент,
Київський національний лінгвістичний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7163-7998>

Решетник О.А.

аспірант,
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України;
завідувач аспірантури,
Київський національний лінгвістичний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2696-4823>

ПАНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ВИЯВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

У статті розглянуто проблему прояву інфляційних процесів у сучасному ринковому середовищі. Виділено новітні акценти дослідження проблем інфляції. Зокрема, досліджено прояви модифікації інфляційних процесів та їх проникнення в суміжні з економікою сфери. Акцентовано увагу на необхідності нового погляду на ці процеси, на виникнення нових, малодосліджених категорій, таких як «шрінкфляція» та її аналогу «зжимфляція», «панфляція», які потребують більш широкого дослідження. Доведено, що інфляційні процеси набувають нових якостей у грошовому та фінансовому середовищі. Показано, що сучасна економіка знань наражається на інфляційні процеси, що виявляються у знеціненні ролі людського капіталу як фактору виробництва та усього освітнього простору у різних його виявах, зокрема знеціненні продуктивного часу навчання, рівня знань, оцінювання знань, а також освітньої документації і морально-етичних норм наукової діяльності. Показано, що ці процеси призводять до знецінення вартості робочої сили та розриву з рівнем освіти. Розкрито особливості впливу цих процесів на розвиток української економіки. Доведено, що ігнорування зазначених виявів панфляційних процесів приводить до їх відтворення, розширення та проникнення у нові середовища.

Ключові слова: інфляція, шрінкфляція, панфляція, фінансові інновації, інфляція освітнього та соціального середовища.

PANFLATION AS MANIFESTATION OF CRISIS PHENOMENA IN MODERN SOCIO-ECONOMIC REALITY

Reshetnyk Nadiia, Shulpina Natalia
Kyiv National Linguistic University

Reshetnyk Olga
State Higher Educational Institution "University of Educational Management"
National Academy of Educational Sciences of Ukraine;
Kyiv National Linguistic University

The article considers the problem of new, modified, inflation processes manifestation in the present-day market environment. Modern approaches to the inflation processes analysis are brought to light. In particular, the problems of inflation detection, causes of inflation, anti-inflation policy and acceptable level of inflation for countries with different levels of market development are revealed. Attention is paid to modern directions of inflation research. Manifestations of inflation processes modifications are determined in the article, penetration into economy related fields such as educational, social, intellectual, etc. are revealed. The focus is set on the necessity of a new look at these processes, in particular it concerns the emergence of modern, scantily explored categories, such as "shrinkflation" and "panflation", which require more thorough research. It is proved that inflation processes in the monetary environment acquire new qualities as a result of the active development of cryptocurrencies varieties which operate outside of state regulation. Inflation processes deepen in the financial environment due to the state uncontrolled spread of financial innovation instruments (derivatives), characterized by separation from their ontological, material basis. In today's financial markets, speculative transactions with innovative products are not directly related to production, which provokes constant financial instability. It is shown that the modern

economy – the knowledge economy in Ukraine is exposed to inflation processes, which manifest themselves in the devaluation of the human capital role as a factor of production. The entire educational sphere in its various manifestations is devaluated, in particular, productive learning time, knowledge level, its assessment, educational documentation and moral and ethical standards of scientific activity is depreciated. It is shown that these processes lead to the depreciation of labour costs and the gap with the level of education. The peculiarities of these processes influence on the Ukrainian economy development are revealed. It is stated that ignoring these manifestations of panflation processes leads to their reproduction, expansion and penetration into new spheres.

Keywords: inflation, shrinkflation, panflation, financial innovations, educational and social environment inflation.

Постановка проблеми. Серед проблем економічного і соціального розвитку сучасного світу одне з вагомих місць посідає проблема інфляції, яка активно досліджується і піддається ефективному управлінню та регулюванню в економічному середовищі. Однак сучасні тенденції соціально-економічного розвитку виявляють нові, неконтрольовані прояви інфляційних процесів, вказують на їх модифікацію, розширення та вияв їх специфікацій, проникнення інфляційних процесів у суміжні з економікою сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інфляції і пов'язаних з нею процесів в економічному середовищі широко представлені в науковій вітчизняній і зарубіжній літературі. Сутність інфляції, її історизм, вплив на динаміку ВВП та рівень зайнятості, таргетування інфляційних процесів та регулювання інфляційних процесів широко представлено в роботах А.С. Гальчинського, А.І. Даниленка, П.С. Єщенко, С.О. Корабліна, Т.П. Вахненко, М.І. Савлука [5]. Проблеми оптимального рівня інфляції для економік різного рівня ринкової зрілості всебічно досліджено С. Філіпсом, М. Ханом, П. Крістоферсоном [8], М. Сарелем. Проте дослідження інфляційних процесів не враховує сучасних видозмін та модифікацій інфляційних процесів, що потребує їх виявлення, аналізу та практичного корегування.

Постановка завдання. Метою дослідження у статті є зміна акцентів на вивчення малодосліджених явищ модифікації форм прояву інфляції в сучасній ринковій економіці та наслідків її проникнення поза економічне середовище. З огляду на зазначену мету завдання статі полягає у виявленні сучасних не контрольованих державою інфляційних процесів, які мають об'єктивний, а подекуди руйнівний характер і потребують пошуку шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність інфляційних процесів полягає у знеціненні грошей, що виявляється (як правило) у загальному зростанні цін. Індекс споживчих цін є найпоширенішим його показником, який в Україні включає 270 товарів та послуг і корегується кожні 5 років. За останні 11 років Індекс споживчих цін слугує основою для розрахунку базової інфляції, яка виключає з розрахунку сезонні фактори, коливання цін у результаті адміністративного регулювання та різкі стрибки цін на ресурси. В результаті цього ІСЦ найбільш адекватно відображає монетарні інфляційні зміни.

Інфляція, дефляція, стагфляція – це сукупність категорій, яка передусім стосується зміни загального рівня цін під впливом різних факторів. Традиційно розглядають два види інфляції, які різняться факторами, що їх спричиняють. Інфляція попиту провокується чисто монетарними факторами, а саме надмірною кількістю грошей, що призводить до їх знецінення і, як наслідок,

до зростання цін на товари та послуги. Інфляція витрат виникає під впливом зростання витрат виробництва, які провокують зростання цін, що звужують купівельну спроможність грошей. Крім традиційних видів інфляції, предметом дослідження є збалансована та незбалансована інфляція, що пов'язана зі ступенем пропорційності зміни цін різних товарів щодо один одного. Прогнозована та непрогнозована інфляція відображається в очікуваннях і поведінці економічних суб'єктів. Подавлена інфляція – це інфляція без відкритого зростання цін, що виявляється у зменшенні ступеня отоварюваності грошової одиниці. Шрінкфляція – це відносно нова форма подавленої інфляції. Цей термін запропонувала Філіппа Малгрєн (економістка, що була співробітницею адміністрації президента США Дж. Буша), застосувавши його у 2015 р. Аналогом цього поняття є «зжимфляція», що відображає сучасний маркетинговий прийом приховування зростання цін. Це явище можна спостерігати в сучасних торговельних закладах, де ціна на певні товари не змінюється, проте змінюється обсяг товару (наприклад, пакет цукру чи крупи має вагу не 1 кг, а 900 г, проте коштує, як 1 кг у минулому році). Це явище активно поширюється в багатьох країнах світу у періоди підвищення цін на імпортні товари чи з інших причин, зокрема, у Великобританії після повідомлення про вихід з ЄЕС і різкого подорожчання внаслідок цього імпортних товарів більш ніж до двох з половиною тисяч товарів було застосовано такий маніпулятивний маркетинговий прийом [10].

В дослідженні причин інфляції слід враховувати, що поділ на чіткі види інфляції залежно від факторів існує більш на теоретичному рівні, що дає змогу виділити пріоритетний фактор спричинення інфляції. На практиці інфляція є багатофакторним явищем, а виникнення нових категорій у цій сфері обумовлено постійними процесами розширення та видозмін інфляційних процесів.

В останні 10–15 років дослідження проблем інфляції зосереджуються навколо придатної величини інфляції для різних економік, різних станів ринку, а також її впливу на економічний та соціальний розвиток країни. Щодо цього цінними є роботи П. Крістоферсена та П. Дойла, які здійснювали аналіз придатного рівня інфляції для країн із перехідною економікою, за їх оцінкою, це 13% річного зростання цін [8]. Є. Грошен, М. Швейцер, С. Фішер, Р. Сахаї, К. Вега, М. Бруно, В. Естерлі досліджували кількісний взаємозв'язок інфляції та темпів зростання сталої економіки, а також вплив рівня інфляції на зайнятість населення. Варто згадати двох нобелівських лауреатів у галузі економіки, а саме Мілтона Фрідмана (1976 р.) та Джеймса Тобіна (1981 р.), які отримали премію за протилежні за змістом роботи з однаковою назвою «Інфляція і безро-

біття». М. Фрідман досліджував інфляцію з точки зору досконалого ринку, що розкривається в так званому ефекті піску. Цей ефект виявляється в припущенні, що якщо учасники ринку точні у своїх прогнозах, то усі бізнес-контракти відображають один і той самий рівень цін, в результаті чого відносні ціни залишаються незмінними, нібито інфляції не було взагалі. Це припущення дало змогу автору стверджувати, що інфляція не має позитивного впливу на виробничу діяльність. На відміну від М. Фрідмана, Дж. Тобін – автор інфляційного «ефекту змазки» – доводить, що певний відсоток інфляції є економічно доцільним, оскільки дає змогу подолати ринкові деформації в умовах «номінальної жорсткості цін» – феномена, що розкривається в так званому ефекті храповика, що передбачає довготривалу тенденцію до зростання цін і неприйнятність до їх зниження. Зростання цін, на думку автора, компенсує ринкову деформацію, і чим глибшою є ця деформація, тим більшою мірою допускається зростання цін.

Базова проблема в сучасному дослідженні інфляційних процесів – це проблема виявлення допустимих норм інфляції та її таргетування з боку центральних банків із застосуванням прийомів монетарної політики.

Оскільки інфляція піддається впливу монетарних заходів, складається враження, що людство майже вирішило цю проблему. Статистика останніх років дійсно вказує на помірну інфляцію в більшості країн Європи та розвинутих країн світу (в межах 1–3%). Україна з її економічними та політичними проблемами теж має непогані результати щодо зменшення темпів інфляції, хоча неоліком є те, що антиінфляційний ефект досягається завдяки обмежувальній політиці НБУ за слабого подолання ринкових деформацій.

Проте інфляція, на зразок вірусу, постійно модифікується. В сучасних умовах грошова маса та її кількість, яка контролюється Центральними банками, доповнюється новим, не контрольованим державою видом електронних грошей – криптовалютою (Bitcoin, Ethereum, XRP, BitcoinCash, BitcoinSV тощо). Криптовалюта унікальна тим, що знімає державну (міждержавну) монополію на грошовий товар, а головне, на контроль за ним. Криптовалюта з'явилась у 2008 р. як виклик світовій кризі, а після продажу біткоінів на інтернет-біржі у 2009 р. за курсом 5 050 біткоінів за 5,02 долара (1 долар – 1 006 монет) нова валюта набуває нового сенсу, оскільки з чисто комп'ютерного елемента вузького кола учасників перетворюється на ринковий товар, що сприяє її різкому вартісному злету. Сама криптовалюта захищена від інфляційних ризиків із середини електронної системи, проте вносить ризики непередбаченості на грошовому ринку своєю невивченістю, невизначеністю і ризиками переведення активів у біткоіни [1, с. 14–15].

Отже, за допомогою криптовалюти створюється ще одне неконтрольоване середовище, яке може непередбачувано впливати на світову грошову систему.

Ще одним напрямом мутації інфляційних, неконтрольованих процесів стає фінансове середовище. Після кризи 2008 р. наукова спільнота активно почала обговорювати проблеми глобальної фінансової нестійкості. Відомий американський економіст Х. Мінські доводить, що в сучасних умовах економіка може бути стабільною і нестабільною залежно від поточних пара-

метрів фінансової системи. Саме фінансова система з її інноваційною спрямованістю є ключовим фактором стабільності економіки загалом. Хоча дослідження впливу фінансового ринку на стабільність економіки Х. Мінські проводив у 80-і рр., їх актуальність у сучасних умовах лише посилюється і ставить комплекс питань щодо необхідності державного регулювання негативних аспектів розвитку фінансової сфери.

У свій час М. Кейнс, розробляючи політику державного регулювання, звертав увагу на активний розвиток в економіці широких каналів грошового посередництва, що не лише приводить до надлишку грошей, але й перетворює гроші на спеціальний тип облігацій, що виникають за необхідності фінансування капітальних активів. Отже, в економіці з розвинутою в нинішньому розумінні фінансовою системою під виглядом фінансування виявляється набагато більше фінансових інструментів, ніж допускає будь-яка ортодоксальна теорія грошей, а самі гроші відірвалися від усякої онтологічної основи та ведуть фіктивне, примарне існування.

Однією з ключових характеристик сучасної фінансової глобалізації є високий темп фінансових інновацій (фінансові ф'ючерси, опціони, свопи, угоди про майбутню відсоткову ставку (Forward Rate Agreement тощо)), які виступають її рушійною силою та причиною нестійкості економіки, оскільки спекулятивні операції, зокрема операції з інноваційними продуктами, які сьогодні приблизно складають 90% від усіх фінансових операцій, – це операції, що не пов'язані з безпосереднім виробництвом. Точна сума деривативів сьогодні не прорахована, проте приблизна їх оцінка складає 630 трильйонів доларів, що є серйозною загрозою сучасній економіці [2]. Сфера фінансових інновацій потребує численних подальших наукових досліджень Перш за все це стосується створення жорсткої фінансової структури, сильних інститутів і державної політики, що регулює еволюцію фінансової сфери, визначає допустимі обсяги фінансових інновацій з точки зору їх руйнівного впливу на стійкість економіки та сталий розвиток фінансового середовища.

В сучасних умовах традиційні поняття й категорії доповнюються поняттям «панфляція». До відомого нам поняття інфляція додається «пан» (від др.-гр. «усе») – початкова частка складних слів, що вказує на повне охоплення будь-чого, тобто мається на увазі всеохоплююча інфляція. Цей вираз з'явився в 70-і рр. в британській газеті “Economist”, де було відзначено знецінення не лише грошей. Так, наприклад, було доведено, що інфляції підлягають розмір одягу (поточний 14-й розмір одягу – це 18-й у 70-і рр., а 10-й – це 14-й у 70-і рр.); система оцінювання (те, що раніше оцінювалося у “В” та “С”, нині оцінюється в “А”) [7]. Якщо знецінення розмірів можна сприйняти як черговий маркетинговий прийом задля збільшення продажів, то знецінення знань в епоху економіки знань є проявом істинних панфляційних процесів, тобто процесів проникнення інфляції в інше, негрошове середовище, що відбивається на економіці загалом.

Сучасний розвиток світової економіки визначається інтенсивним зростанням рівня інтелектуалізації як праці, так і засобів виробництва. Визначальним елементом у ланці створення такої продукції є знання та носії цього знання, а саме інтелектуальний капітал країни, людський капітал. Для України зміна сировин-

ної економіки на інтелектуальну, високотехнологічну, економіку інформаційних технологій (для України це виробництво комп'ютерної, офісної техніки та створення програмного забезпечення, аерокосмічна галузь, фармацевтична, виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання, виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки) є життєво необхідною, оскільки від цього буде залежати добробут населення країни, а також успіх її інтеграції у світовий економічний простір. В забезпеченні функціонування такої економіки першочергову роль відіграє освіта, в яку проникають інфляційні процеси. У Звіті Світового Банку про освіту в Україні зазначено, «що за час навчання в школі український учень відстає від програми в середньому на 3 роки, тобто, закінчивши 11 клас, учень насправді має набір знань і компетентностей, що відповідає восьми рокам навчання. «Нормальне», допустиме у світовій практиці, відставання – один-півтора роки. Отже, ми маємо в шкільній освіті ще півтора-два роки наздогнати» [4, с. 11]. Таким чином, починаючи уже зі шкільної освіти, проявляється знецінення продуктивного часу навчання і зменшення рівня знань.

За оцінками національного багатства 141-ї країни світу, в Україні на людський капітал припадає 34% загального національного багатства, тоді як у країнах із нижчим за середній рівень доходів його частка сягає 51%, а по регіону Європи та Центральної Азії (ЕСА) – 62%. Попри високі рівні освіти, роль людського капіталу як фактору виробництва, який є рушійною силою економічного зростання, залишається відносно слабкою (Україна посідає 31 місце за індексом “The Human Capital Report”) [6, с. 12].

Продуктивність праці становить лише п'яту частину від продуктивності праці в Європейському Союзі. Це є ознакою того, що внесок освіти в економіку не відповідає її потенціалу.

Причиною інфляційних процесів в освіті є її надмірна масовізація. За даними Світового Банку, Україна сьома в Європі та 14-та у світі за відсотком студентів серед усього населення відповідного віку.

Нині в Україні 327 університетів, академій та інститутів, з яких 231 – це державні заклади. Останніми роками 40% молодих випускників ВНЗ працювали на посадах нижчого рівня, для яких у вищій освіті немає потреби [4, с. 11]. Досліджуючи проблему інфляції освіти, маємо звернути увагу на два аспекти цього процесу. З одного боку, на інфляцію освітніх документів та їх значення для працевлаштування, з іншого боку, на інфляцію системи знань, які отримують здобувачі освіти. Певний рівень освіти у певний час давав доступ до відповідних елітних посад. Коли середній рівень освітніх досягнень став вищим, соціальна значимість цього рівня і його цінність на професійному ринку знизилась, що розширило вимоги до вищих рівнів освіти. Сьогодні середня освіта має всеохоплюючий характер і практично не дає можливості для нормального працевлаштування. Коледж – це сходинка до отримання вищої освіти. Масовізація вищої освіти знизила рівень знань та знецінила диплом про вищу освіту, а також можливість зайняти на основі диплому престижне місце роботи. Сьогодні в Україні діє принцип доступності до кожного наступного рівня освіти. Кожна особа, що займає високий пост у бізнесі чи політиці, вважає престижним мати диплом кандидата, а то й док-

тора наук. Змінюються акценти: не освіченість особи дає престижну посаду, а, навпаки, посада дає можливість отримати престижний диплом. Саме пропозиція, а не попит приводить до інфляції освіти.

Освіта нині відіграє важливу соціальну роль у вирішенні проблеми безробіття, молодь після отримання середньої освіти сідає за парти і таким чином на деякий час утримується від ринку праці. Однак така соціальна роль освіти також підтримує потік дипломів про освіту, посилюючи їх інфляцію.

За цих умов і держава, і здобувачі здійснюють усе більше витрат інвестицій і часу на підготовку фахівця, придатного для застосування на ринку праці. Зростання цих витрат та поширення освіти призупиняється за умови відторгнення її ринком, невідповідності витрат на освіту винагороді, яку власники дипломів отримують на ринку праці, а також нездатністю держави підтримувати розширення високих освітніх стандартів.

Уже сьогодні масовізація освіти привела до зменшення фінансування освіти, науки та інноваційної сфери. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств (70–85% від загального фінансування) [3]. За зменшення фінансування освіти та науки і збільшення вимогливості до кількості письмових студентських робіт за короткий термін часу кількість наукової продукції, яку повинні продукувати викладачі за постійного зростання навчального навантаження, збільшення навантаження на роботу вчених, а також інформаційні технології та сучасна техніка, які спростили доступ до інформації та наукових джерел, привели до інфляції морально-етичних норм наукової діяльності. Перш за все йдеться про академічну доброчесність, яка вже вийшла за допустимі норми і потребує активного державного регулювання.

В цих умовах Україна прагне змінюватися і буде певні стратегічні плани в розрізі розбудови сучасної економіки знань.

Таблиця 1

Очікувані результати показників ефективності інноваційного розвитку України

Показники	2015 р.	2020 р.	2025 р. (прогноз)
Наукоємність ВВП, %	0,77	1,5	2,5
Питома вага продукції високотехнологічних галузей у ВВП, %	6	11	14
Питома вага високотехнологічної продукції в обсязі експорту товарів і послуг, %	5,5	9,0	15,0
Середня зношеність основних засобів реального сектору, %	75	60,0	50,0
Прямі іноземні інвестиції у високотехнологічні галузі, млрд. дол. США	–	6,5	9
Кількість випускників STEM, тис. ос.	100	120	150

Джерело: [6, с. 12]

Ця інформація свідчить про те, що в Україні розуміють та сприймають основні виклики сучасності і прагнуть вирішувати проблеми економіки знань. Проте остання графа зазначеної таблиці має характер епізо-

дичного вирішення проблеми. Для того щоб інтелектуальний потенціал країни розвивався і примножувався за висхідною тенденцією, необхідно змінити підхід до системи освіти. В цивілізованому суспільстві не має бути спеціалізованих, з напрямками, нахилами, елітних шкіл, особливо початкових та середнього рівня. Усі діти повинні отримати однакові високого рівня та якості стартові умови незалежно від майнового стану батьків та місця їх проживання. Варто розуміти, що таланти є різними. Це не обов'язково математик чи комп'ютерщик, інженер, учений або співак, адже талановитим може бути столяр, кухар, спортсмен. Якщо у людини є талант, вона із задоволенням та умінням виконує свою справу, для неї робота – задоволення. Це людина на своєму місці. Отже, результат від такої роботи найкращий. Необхідно виявляти таланти кожної особистості ще на ранньому етапі розвитку з огляду на те, що усі діти талановиті, та створювати умови для розвитку талантів.

Щодо зміни середньої зношеності основних засобів реального сектору економіки, то в ринковій економіці ці процеси вирішуються виключно конкурентним шляхом. Поки вартість робочої сили в структурі собівартості буде такою, що дає змогу виробництву на застарілому обладнанні бути конкурентоспроможним, доти ситуація змінюватись не буде. Якщо збільшити частку заробітної плати у собівартості, то для підтримання конкурентоздатності продукції виробники змушені будуть оновлювати основні засоби. Величезний розрив між високою вартістю життя та низькою ціною робочої сили провокує гостру соціальну проблему в Україні, знижує рівень кваліфікації працівників, породжує бідність та активну трудову міграцію. Частка оплати праці найманих працівників у загальній структурі ВВП у 2019 р. складала 40,1%, а частка заробітної плати у собівартості товарів у 2019 р. склала 7–9% (в країнах Західної Європи – 30–40%), що свідчить про надмірну експлуатацію робочої сили в Україні [3].

Отже, йдеться про ще один елемент знецінення, а саме знецінення вартості робочої сили. Штучно сформувавши дефіцит робочих місць в Україні, наявні робочі місця знецінені в результаті підвищеного на них попиту. Проте слабка реакція держави на ці процеси привела до масового витоку робочої сили за кордон, що породило незворотній процес, оскільки такий виїзд перестав мати тимчасовий характер. Це робоча сила, яка назавжди втрачена для України.

Динаміка середньої заробітної плати у доларовому виразі вказує на те, що за 7 років заробітна плата дещо перевищила рівень 2013 р. Це за шаленого злету цін

на комунальні послуги тощо. З такою оцінкою вартості робочої сили не варто говорити про інноваційний розвиток держави, очікувані іноземні інвестиції, розвиток людського капіталу та призупинення процесу розширення панфляційних процесів.

Таблиця 2
Динаміка середньої заробітної плати в Україні за 2013–2020 рр.

Роки	Середня заробітна плата, грн.	Середня заробітна плата, дол.	Курс долара, грн./дол.
2013	3 212	394	8,16
2014	3 415	278	12,3
2015	3 864	172	22,4
2016	4 920	195	25,2
2017	6 752	252	26,8
2018	8 382	318	24,4
2019	10 237	385	26,6
2020	11 486,5	407,9	28,16

Джерело: [3]

Висновки з проведеного дослідження. Характерні для економіки інфляційні процеси в сучасних умовах модифікуються, набувають нових якостей як безпосередньо в грошовому середовищі, так і в близькій до нього фінансовій сфері. В цих сферах з'являються елементи, що не піддаються контролю з боку держави і вносять деструктивні для стабільності грошово-фінансового середовища.

Активно застосовуються нові маркетингові прийоми, які приховують інфляційні процеси, що свідчить про модифікацію її форм. Характерною ознакою цих процесів є вихід інфляції з її природного, грошового середовища, що дає підстави говорити про нову категорію – панфляцію, яка характеризує всеохоплююче проникнення інфляційних процесів не лише в економічний, але й у освітній, соціальний, морально-етичний та інший простір.

Кожна стратегія подолання (регулювання) цього явища повинна мати не епізодичний, а системний характер. Лише на цій основі панфляційні проблеми не матимуть відтворювального характеру.

Вхід людства у новий цивілізаційний простір потребує усвідомленого, високопрофесійного підходу до вирішення економічних, соціальних, освітніх, морально-етичних проблем. Панфляційні процеси вказують на початок нового витка розвитку, від усвідомлення і вирішення якого буде залежати його тенденція – висхідна чи низхідна.

Список використаних джерел:

1. Сейфедін А. Краткая история денег, или Все, что нужно знать о биткойне : монография / пер. с англ. М. Сухотиной ; науч. ред. Н. Решетник. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2019. 272 с.
2. Грехем Б., Цвейг Дж. Розумний інвестор. Стратегія вартісного інвестування / пер. з англ. О. Кальнової. Київ : Наш Формат, 2019.
3. Державна служба статистики України. Березень 2013 – березень 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.05.2021).
4. Звіт Світового Банку про стан української освіти / за ред. Є.Б. Ніколаєва. URL: <https://www.skeptic.in.ua/world-bank-edu-report> (дата звернення: 04.06.2021).
5. Інфляція та фінансові механізми її регулювання / за ред. А.І. Даниленка. Київ : Інститут економіки та прогнозування, 2007. 400 с.

6. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 р. Дослідження сфери освіти в Україні. До більшої результативності, справедливості та ефективності. *World Bank Group*. 2019. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> (дата звернення: 04.06.2021).

7. Уилан Ч. Голые деньги: Откровенная книга о финансовой системе. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2019. 384 с.

8. Christoffersen P.F., Doyle P. From Inflation to Growth: Eight Years of Transition. *IMF Working Paper*. Washington : International Monetary Fund, 2000.

9. Office for National Statistics. URL: <https://www.ons.gov.uk> (дата звернення: 15.04.2021).

10. Shrinkflation: How many of our products getting smaller? URL: <https://www.ons.gov.uk/economy/inflationandpriceindices/articles/theimpactofshrinkflationoncpihuk/january2012tojune2017> (дата звернення: 04.04.2021).

References:

1. Ammous Saifedean (2019) *Kratkaya istoriya deneg, ili vse, chto nuzhno znat' o bitkoine* [The Bitcoin Standard: The Decentralized Alternative to Central Banking]. M. Mann, Ivanov & Ferber. (in Russian)

2. Graham B., Zweig J. (2019) *Rozumnyi investor. Stratehiia vartisnoho investuvannia* [The Intelligent Investor: The Definitive Book on Value Investing]. Kyiv. Nash Format. (in Ukrainian)

3. State Statistics Service of Ukraine (2013), Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 21 May 2021).

4. Zvit svitovoho banku pro stan ukrainskoi osvity [World Bank report on the state of Ukrainian education]. Available at: <https://www.skeptic.in.ua/world-bank-edu-report> (accessed 04 June 2021).

5. Danylenko A.I. (ed.) (2007) *Infliatsiia ta finansovi mekhanizmy yii rehuliuivannia* [Inflation and financial mechanisms of its regulation]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting.

6. World Bank Group (2019) *Stratehiia rozvytku vysokotekhnolohichnykh haluzei do 2025 roku. Doslidzhennia sfery osvity v Ukraini. Do bilshoi rezultatyvnosti, spravedlyvosti ta efektyvnosti* [Strategy for the development of high-tech industries until 2025. Research in the field of education in Ukraine. To greater effectiveness, fairness and efficiency]. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> (accessed 4 June 2021).

7. Wheelan Charles (2019) *Golye den'gi: Otkrovennaya kniga o finansovoy sisteme* [Naked Money: A Revealing Look at Our Financial System] M. : Mann, Ivanov & Ferber. (in Russian)

8. Christoffersen P.F., Doyle P. (2000) *From Inflation to Growth: Eight Years of Transition*. IMF Working Paper (Washington: International Monetary Fund).

9. Office for National Statistics. URL: <https://www.ons.gov.uk> (accessed 15 April 2021).

10. Shrinkflation: How many of our products getting smaller? Available at: <https://www.ons.gov.uk/economy/inflationandpriceindices/articles/theimpactofshrinkflationoncpihuk/january2012tojune2017> (accessed 04 April 2021).

E-mail: onr@ukr.net